

Содержание
альманаха

Продолжение

Содержание альманаха «Славянская культура»

Издательство «Славянская культура» 1987

SOCIALISTISKT ALTERNATIV

Program för
VÄNSTERPARTIET KOMMUNISTERNA

Antaget av kongressen 13–16 maj 1967

1. Mänskligheten står inför ett avgörande. Skall frihet, jämlikhet, fred och ett bättre liv kunna säkras för alla folk? Eller skall de krafter förbli bestämmande som skapat världssvält och risk för kärnvapenkrig? Brutala motsättningar präglar vår värld. I denna värld måste ett rättfärdigt samhälle byggas.

2. Kapitalismen bygger på privat äganderätt till produktionsmedlen — naturtillgångar, maskiner och fabriker. Kapitalägarna tar produktionens vinster. Enskilda vinstintressen råder över folkens levnadsvillkor och ländernas utveckling. Det blir allt fler löntagare, arbetare och tjänstemän. Men makten över kapitalet samlas i storfinansens händer.

Imperialismen har växt fram ur den kapitalistiska utsugningen. Denna har blivit världsomspännande. I krig har de imperialistiska staterna kämpat om marknader och råvarutillgångar. Med våld möter de folkens frihetskamp. Imperialismens utplundring har lett till världssvält. Dess krav på världsherravälde betyder risk för kärnvapenkrig.

Socialismen avlöser kapitalism och imperialism. Folket överför produktionsmedlen i gemensam ägo och tillgodogör sig vinsten av sitt arbete. Socialismen kan säkra ett bättre liv i frihet och fred åt alla folk. I fri samverkan, genom diskussion och beslut i demokratiska former kan folket bestämma sitt lands utveckling och sina egna villkor. Socialismen lägger grunden för en utveckling fram mot ett klasslöst samhälle. Där arbetar varje människa efter sin förmåga och tar del av produktionsresultatet efter sina behov.

3. Vänsterpartiet kommunisterna bygger på den socialistiska traditionen i svensk arbetarrörelse. Det står på marxismens grund.

Som en del av arbetarrörelsen verkar det ständigt för omedelbara och näraliggande krav, men förbinder denna kamp med rörelsens framtid och mål.

Partiet är anhängare av fri åsiktsbildning, allmän och lika rösträtt, parlamentarism och beslut enligt majoritetsprincipen. I samverkan med andra grupper, partier och organisationer vill det försvara och utvidga vunna rättigheter, så att folket bestämmer över samhällets utveckling.

4. Partiet är solidariskt med sociala och nationella frihetsrörelser. Det stödjer alla dem som verkar för nationellt oberoende, för fred, demokrati och socialism. I denna anda utvecklar det internationella förbindelser.

Den värld vi lever i

5. Klyftan mellan rika och fattiga länder vidgas. Imperialismen har påtvingat de fattiga folken det dubbla förtrycket av inhemska parasiter och utländskt kapital. Den har plundrat deras råvarutillgångar och arbetskraft. Den har hållit dem nere i fattigdom och elände. Gamla och nya former av imperialistisk utsugning stryper de förtryckta folkens möjligheter till ekonomisk utveckling.

6. Folkens kamp för frihet, bröd och fred har fört till socialistiska revolutioner i stora delar av världen. Därmed har kapitalismen som världssystem försvagats. Därmed har också folkens och arbetarklassens kamp underlättats. Socialistiska samhällsförhållanden har byggts under krigshot och i försvar mot imperialismens angreppskrig. Det har gällt en kraftanspanning för att på kort tid övervinna historiskt nedärvt fattigdom.

Socialismen har betytt industrialisering, ekonomisk och kulturell omvandling. I helhetsbilden av de socialistiska ländernas utveckling har vid sidan av snabba och omvälvande framsteg också framträtt negativa drag. Stora skillnader i inkomster, olikheter i social ställning, byråkratism, rättsövergrepp och beskuren kultur- och samhällsdebatt strider mot socialismens frihets- och jämlikhetsideal.

7. De förtryckta folkens kamp för frigörelse har präglat efterkrigstidens utveckling. Formerna för deras kamp växlar efter tid och omständigheter. Ställda mot förtryckarnas våld tvingas de att gå den väpnade frihetskampens väg. Nationell självständighet och social revolution betyder möjlighet till industrialisering och snabb ekonomisk utveckling.

8. Segrar i de förtryckta folkens frihetskamp stödjer strävandena för fred och sociala framsteg i alla länder. En varaktig fred kan inte byggas på utplundring och förtryck, på oförändrade maktför-

hållanden i världen. Den måste grundas på folkens jämlikhet. Social frigörelse måste också i de rika kapitalistiska länderna vinnas i strid mot den imperialistiska utplundringen och dess följder. Det folk kan ej vara fritt som förtrycker andra.

9. Den internationella solidariteten måste utvecklas i politiskt handlande. Arbetarrörelsen måste stödja de fattiga folkens frihetskamp. Den måste bekämpa det egna landets medverkan i imperialistiska krig och krigsförberedelser, nykolonialism och utplundring av andra folk. Den måste verka för effektivt bistånd till de fattiga ländernas industrialisering och ekonomiska utveckling. Idén om internationell solidaritet måste hävdas och försvaras mot egna kortsiktiga intressen och nationalism.

10. Monopolkapitalismen i industriländerna suger vinster av folkets arbete i egna och andra länder. Den kräver råvaror, marknader och billig arbetskraft i andra länder och världsdelar. Den använder politiska påtryckningar och infiltration. Den stödjer reaktion och fascism. Den skyddar sina intressen med vapenmakt och krig. Vinstgivande militär utrustning slukar arbete, forskning och teknik. Militarismen urholkar och upphäver de demokratiska fri- och rättigheterna. Opinionsen likriktas. Utrustning och krig är vapenfabrikanternas avsättningsmarknad.

I dag är USA imperialismens centrum och den amerikanska militärmakten dess väpnade polis. Men i olika former växer motståndet mot den amerikanska imperialismen. Människorna ser allt klarare att imperialismens system hotar alla folks grundläggande intressen. Nya samhällsförhållanden ställs på dagordningen. Folken kräver makt över resursernas användning och möjligheter att skapa en bättre värld.

Dagens Sverige

11. Mot kapitalismens förtryck och utsugning har arbetarklassen och andra folkgrupper byggt sina organisationer. Stridbarhet, solidaritet och vilja att förändra samhället har gett viktiga resultat.

Samtidigt har den svenska kapitalismen gynnats av värdefulla råvarutillgångar, delaktighet i den imperialistiska utplundringen och goda konjunkturen.

Utvecklingen sedan arbetarrörelsens genombrott har både positiva och negativa drag:

Allmän rösträtt, parlamentarism, demokratiska fri- och rättigheter, majoritet för arbetarpartierna i riksdagen under en lång följd av år,

men koncentration till storfinansen av makten inom det ekonomiska livet och över viktiga opinionsbildande organ och massmedia, borgerlig klassbundenhet och byråkratism inom förvaltningen, militarism och åsiktspolis.

Höjda reallöner och kortare arbetstid,

men en ojämn inkomst- och förmögenhetsfördelning, stora löneskillnader, monopolistisk prisbildning inom avgörande områden, produktion och konsumtion som styrs av enskilda vinstintressen och reklam så att grundläggande behov åsidosättes.

Ökad produktivitet och effektivitet, snabb teknisk utveckling,
men ökad hets i arbetet, förslitning av arbetskraften, yrkes-skador och hälsorisker.

Förbättrade utbildningsmöjligheter,

men alltjämt klassbunden rekrytering till den högre utbildningen och ledande poster, borgerliga synsätt i undervisningens innehåll, fördomsfull värdering av utbildningsvägar och studieresultat.

Socialt grundskydd för flertalet medborgare,

men stora eftersatta grupper i otrygghet och misär.

12. Socialdemokratisk regeringspolitik har inte syftat till avgörande förändringar i produktions- eller maktförhållandena. Den har förvalt det kapitalistiska samhället. De medvetna socialistiska krafterna har inte varit starka nog för att bryta ned klassamhället.

Den utslagsgivande makten över produktionen ligger hos en från löntagare och småföretagare avskild klass, kapitalisterna. Denna domineras av ett toppskikt inom storfinansen, "de 15 familjerna".

Till klassamhället hör förmögenhetskoncentration och inkomstklyftor. Samhällets nyckelposter besätts i regel från ett smalt, särskilt gynnat skikt av befolkningen. De anställda har ringa inflytande i arbetslivet.

På klassamhällets grundval bygger den förhärskande kulturella och ideologiska miljön. Den färgar informationen och sprider föredomar. Verklighetsförfalskningen konserverar de rådande maktförhållandena.

13. Kapitalismens makt- och egendomsförhållanden präglar avgörande delar av lagstiftningen. De skyddas av verkställande, dömande och förvaltande myndigheter.

Folket väljer till riksdagen, men staten försvarar klassamhället. Nyckelposter inom förvaltningen är slutna för demokratisk insyn och kontroll. Det finns ett nät av förbindelser mellan myndigheter och storfinansens intresseorganisationer. Utväxterna av korporativt och byråkratiskt sammansatta organ blir allt fler.

Men genom politisk kamp i och utanför statsapparaten har arbetarklassen påverkat statens handlande och vunnit framgångar och reformer. Med statens växande roll får denna kamp ökad betydelse och räckvidd.

14. Det svenska näringslivet har gått in i en period av snabb teknisk och ekonomisk omvandling. Denna påverkar människornas anställningsförhållanden, arbetsmöjligheter, arbetsvillkor och bosättning.

Den kapitalistiska utvecklingsvägen innebär sysselsättningskriser, ökade skillnader i livsvillkor på olika orter, växande inkomstklyftor, större klasskillnader och en livsfientligare miljö. Avståndet vidgas mellan de grupper som fattar besluten och de breda befolkningslagren som besluten gäller. Främlingskap och isolering ökar i samhällslivet.

Arbetarrörelsen måste genomföra en ny politik. I den dagliga intressekampen, i sina organisationer, i riksdagen, landstingen och kommunalförsamlingarna måste den utstaka en annan väg för samhällsutvecklingen. Denna måste utgå från löntagarnas och konsumenternas intressen, solidaritet och jämlikhetssträvanden. Den förutsätter avgörande förändringar i makt- och egendomsförhållandena.

Socialistiskt alternativ

15. Viljan att förändra samhället växer fram ur den dagliga intressekampen. I denna deltar löntagarna på arbetsplatserna, deras fackliga organisationer, konsumenterna, ungdomen, alla de som verkar för fred och stöd åt folkens nationella och sociala befrielsekamp.

Deras insatser måste samordnas i en gemensam strategi. Den utgår från skärpta motsättningar mellan storfinans och folk, mellan maktens realiteter och demokratins principer. Dess mål är att bryta storfinansens maktställning, avskaffa klassamhället och bygga upp en socialistisk demokrati.

16. Lönekampen har varit en avgörande del av arbetarrörelsens verksamhet. Den är och förblir ett viktigt instrument för strävandet att förbättra löntagarnas levnadsstandard.

Men trots starka löntagarorganisationer har någon bestående omfördelning av inkomsterna till löntagarnas förmån icke åstadkommits. Den ekonomiska politiken har i huvudsak lämnat klassamhällets inkomst- och förmögenhetsfördelning orubbad.

Under de senaste åren har inkomstklyftorna ökat och låginkomstproblemet skärpts. Lönekamp, socialpolitik och skattepolitik har visat sig otillräckliga för att förverkliga kraven om rättvis fördelning och höjd levnadsstandard. Arbetarrörelsen måste dra slutsatserna av sina erfarenheter. Nya angreppslinjer måste väljas. Kampen för levnadsstandard måste kopplas samman med en strid om bestämmandet över produktionen och dess inriktning, vinsterna och investeringarna, arbetsplatserna och varumarknaden.

17. Kampen mot prisstegringarna är ett led i försvaret av realinkomsten. Men den ställer också frågan om de ekonomiska maktförhållandena. Organiserade former behövs för konsumentkontrollerad bevakning av marknadsförhållanden, konkurrensformer,

reklam och monopolistisk prisbildning. Kampen mot prisstegringarna måste bli en viktig del av arbetarrörelsens verksamhet.

Konsumenterna måste vinna ökat inflytande över produktionens inriktning, kvalitet och priser. Därigenom bildas en länk i kampen för en rationell produktionsordning, som tillgodoser medborgarnas behov.

18. Löntagarna kräver inflytande och bestämmande över arbetsplatser och arbetsförhållanden, över företagets anställningsvillkor och personalpolitik, produktion och planering. Dessa krav sammanhänger med den snabba tekniska utvecklingen, rationaliseringen och profitjakten.

De måste utvecklas till en rörelse för verklig företagsdemokrati, för makt åt de arbetande i företagen.

Kampen för företagsdemokrati stärker de arbetandes självmedvetande. Den utvecklar motsättningen mellan kapital och arbete. Den riktar sig mot enväldet på arbetsplatserna och mot själva det ekonomiska systemet med dess utnyttjande av tekniska framsteg utan hänsyn till människan.

Kampen för företagsdemokrati ger form åt en grundläggande socialistisk målsättning: att göra arbetet meningsfullt för alla.

19. En växande offentlig sektor inom det ekonomiska livet kan underlätta utformningen av ett socialistiskt alternativ. Men då får den inte begränsas till att vara ett underordnat bihang till monopolkapitalismen.

Den offentliga sektorn fullgör vissa närings- och lokaliseringpolitiska uppgifter som privatkapitalismen inte förmår eller inte vill lösa. Den måste utnyttjas för att främja en utveckling som bryter ramen för det kapitalistiska systemet: demokratisk planering av ekonomin, samhällsekonomisk produktivitet som rättesnöre för produktionen, demokratisk uppbyggnad av företagen. Den offentliga sektorn måste utvecklas självständigt, i motsättning till nuvarande produktionsförhållanden.

20. För att åstadkomma en omfördelning av inkomsterna till löntagarnas förmån, tillgodose medborgarnas behov av bostäder, genomföra demokrati i företagen, säkra arbete och trygghet åt alla behövs en politik med socialismen som riktpunkt.

Det krävs genomgripande strukturella reformer som förändrar nuvarande ägande- och maktförhållanden.

Samhällsorgan under demokratisk kontroll skall bestämma investeringspolitiken.

AP-fonderna används för att bygga ut löntagarnas och samhällets inflytande över produktionen och kreditförsörjningen.

Den offentliga sektorn utvidgas genom nya allmänägda företag. Affärsbankerna, de privata försäkringsbolagen och nyckelin-
dustrierna överförs i allmän ägo.

Makten över banker och andra storföretag avgör vilka som skall bestämma den ekonomiska utvecklingen i samhället — folket eller storfinansen.

21. Storfinansens makt måste brytas och folkmajoriteten bli den bestämmande och avgörande kraften på samhällslivets alla områden. Erövrade demokratiska fri- och rättigheter försvaras, utvecklas och fördjupas. I strid mot administrativt godtycke och byråkrati formas en stat, som är öppen och ansvarig för folket, försvarar dess intressen och förverkligar dess vilja.

Kampen för folkstyre utvecklas allsidigt. Verklighetsförfalskning, klassfördomar och reaktionära ideologier bekämpas inom undervisning, opinionsbildning och kulturliv.

Arbetarrörelsen och andra demokratiska krafter måste dra de fulla konsekvenserna av demokratins grundprinciper och genomföra en social revolution.

22. Den socialistiska omvandlingen av produktionsförhållandena innesluter:

Naturrikedomar, banker och andra kreditinstitut, försäkringsbolag och storföretag inom produktion och distribution överförs i allmän ägo, d. v. s. till stat, landsting, kommuner, kooperativa sammanslutningar av producenter och konsumenter.

En aktiv, central planering, samordnad med regionala utvecklingsplaner. Planmässig fördelning på konsumtion och investering, liksom på olika näringsgrenar och samhällsliga behov. Planeringen byggs på en efter bred diskussion och i demokratiska former genomförd avvägning mellan olika gruppers kollektiva målsättningar.

Inom ramen för denna planering leder och förvaltar de anställda själva sina företag.

De många småföretagarna befrias från sitt beroende under storfinansen.

Möjligheter skapas för ett fritt konsumtionsval genom inkomstutjämning, ett rationellt prissystem, konsumtionsforskning och konsumentupplysning.

23. Socialismen är inte ett stillastående, konfliktlöst tillstånd. De avgörande produktionsmedlen ägs gemensamt. I planmässig utveckling av samhällslivet verkar folket för att tillgodose sina materiella och kulturella behov, utplåna klasskillnaderna och skapa möjligheter för människornas fria utveckling. Kvar finns motsättningar mellan människor och grupper, idéer och intressen. De hindras och snedvrids inte längre av det gamla klassamhällets maktförhållanden. De kan diskuteras fritt och lösas rationellt. Fria meningsbrytningar blir medvetna drivkrafter i samhällsutvecklingen.

Till denna samhällsorganisation hör:

Demokratiskt statskick med fri partibildning, folkvald representation och av folkrepresentationen vald regering.

Rätt och möjlighet till allsidig information genom samhälls- och organisationsägd press, radio och TV under de anställdas självförvaltning.

Organisations-, mötes-, religions- och tryckfrihet.

Ett utbildningssystem inriktat att bryta barriären mellan manuellt och intellektuellt arbete.

24. Socialismen kan förverkligas av en enad, socialistiskt medveten arbetarrörelse i förbund med närstående grupper, som vill upphäva nuvarande klass-skrankor. Enhet i arbetarrörelsen skapas på arbetsplatserna och i organisationslivet genom kamp för gemensamma mål, i förening med en principiell kritik av dem som saknar viljan att i grund förändra det kapitalistiska samhället.

Arbetarrörelsen skall ge löntagarnas kamp en socialistisk inriktning. I bred och öppen debatt, fri och djärv kritik skapas enhet och socialistisk medvetenhet.

Aktuella uppgifter

25. Demokratisk författningsreform

En helt ny författning antas. Författningsreformen bör ha följande allmänna målsättningar:

Demokratins landvinningar ges grundlagsskydd. De har till stor del framtvingats utanför gällande författning.

Det statsskick som nu tillämpas granskas kritiskt. Det förändras så att det överensstämmer med folksuveränitetens principer. Föråldrade inslag rensas ut.

Författningen utformas så att den främjar fortsatt utveckling av demokratin.

Författningsreformen bör tillgodose följande krav:

Parlamentarismen — riksdagens obegränsade rätt att välja och vraka regeringen — skrivs in i grundlagen.

Riksdagen får en kammare. Den väljs i ett sammanhang genom direkta val. Mandaten fördelas rikspportionellt, d.v.s. partierna får platser i riksdagen efter sin andel av rösterna i hela riket så att varje röst ges lika värde.

Monarkin avskaffas. Statschefen får uteslutande representativa uppgifter. Dessa fullgöres på uppdrag från riksdagen.

Demokrati införs i regional planering och länsförvaltning.

En rättighetsförklaring om medborgarnas politiska, juridiska, sociala och ekonomiska fri- och rättigheter i ett demokratiskt statsskick inskrivs i grundlagen.

I det fortsatta arbetet att demokratisera författningen måste frågan om kyrkans skiljande från staten aktualiseras. Trosfrihet garanteras alla medborgare.

Författningsarbetet påskyndas. Om frågor som parlamentarismen och folkrepresentationen (enkammarriksdagen och valsyste- met) kan och bör beslutas fattas omedelbart. Kraven på att rösträtts- och valbarhetsåldern sänks till 18 år bör också snabbt tillgodoses. Utformningen av grundlagens rättighetsförklaring görs till föremål för bred diskussion.

26. Jämnare inkomst- och förmögenhetsfördelning

Kapitalismen leder till egendomskoncentration och alltmera ojämn fördelning av produktionsresultatet. Fördelningen av inkomster och förmögenheter har under det senaste årtiondet gått i riktning mot större skillnader. De lägre inkomsttagarna har fått en mindre andel av inkomstsommen.

Jämlikhet förutsätter en grundläggande förändring av samhället. Den aktuella kampen för en jämnare inkomst- och förmögenhetsfördelning gäller framför allt en ökad andel av produktionsresultatet åt löntagarna på de större kapitalägarnas bekostnad. De stora inkomtskillnaderna mellan olika grupper av löntagare måste också minskas.

En jämnare inkomst- och förmögenhetsfördelning, absoluta och relativa förbättringar framför allt för grupperna med låga inkomster kräver åtgärder på en rad områden:

Arbete måste garanteras alla.

En ekonomisk planering som utgår uteslutande från löntagarnas, konsumenternas och samhällets intressen.

Samhällelig kontroll över investeringarna i näringslivet.

En lokaliserings- och arbetsmarknadspolitik, som styrs av långsiktiga planekonomiska bedömningar.

Samverkan mellan de fackliga organisationerna i avtalsrörelserna för att med gemensam kraft nå en ökad andel av produktionsresultatet.

Ökat inflytande för konsumenterna och samhället över prisbildningen.

Direkt progressiv beskattning kan till en del minska inkomtskillnader. Indirekt beskattning i annan form än punktskatter bör om möjligt undvikas. Omläggning av skattepolitiken så att en ökad andel av statens inkomster kommer från beskattning av vinster på aktie- och markvärdstegring, bolagsvinster och stora förmögenheter. Privat arvsrätt till större förmögenheter framstår alltmer som en orimlighet; arv över en viss storlek bör indras till samhället.

Diskrimineringen av kvinnlig arbetskraft måste upphöra: Lika lön för lika arbete oavsett kön. Jämlikhet mellan man och kvinna förutsätter ett skattesystem som tar sikte på individen och inte samlevnadsformen.

27. Garanterad social minimistandard

Bristerna i fråga om jämlikhet och social trygghet gäller framför allt de stora grupperna av pensionärer, barnfamiljer och handikappade. Det finns i vårt samhälle också grupper av utstötta. Det bildas nya sådana grupper.

Trots reformerna finns mycken fattigdom kvar och många människor tvingas leva under svåra omständigheter. Prisstegringarna och hyreshöjningarna drabbar dessa grupper hårdast.

Byråkrati, svårtolkade bestämmelser, pappersexercis och dålig information försvårar för medborgaren att hitta rätt i socialpolitikens labyrinter. Många enskilda går miste om det stöd som borde tillkomma dem. Samhället måste satsa på samordnade åtgärder av uppsökande och förebyggande natur.

Alla bör garanteras en social minimistandard oberoende av kön, ålder, hälsotillstånd. Den bör nära anknyta till inkomstutvecklingen som helhet. Detta skall även gälla alla som är arbetsföra och söker men inte kan få arbete.

Aktuella krav är:

Ökad investeringstakt i bostadsbyggande, sjukvård, hälsovård och åldringsvård.

Förbättrad samhälls service.

Förbättring av pensionärernas läge genom höjning av folkpensionerna och utbyggnad av åldringsvården.

Arbetsmöjligheter åt olika grupper av handikappade.

Helt nya riktlinjer för kriminalvården. Social rehabilitering i öppen vård och humanisering av de vårdformer som måste förbli slutna.

De allmänna barnbidragen höjs och indexregleras så att de följer den allmänna kostnadsutvecklingen. De ska helt täcka barnets genomsnittliga konsumtion. Man bör också diskutera att inrätta en barafond, som kontrolleras och ägs av samhället och som finansieras av företagen enligt samma principer som gäller för ATP.

28. Likaberättigande mellan kvinnor och män

Alltjämt finns i vårt samhälle orättvisor, som sammanhänger med vilket kön man tillhör. En föräldrad inställning till könen färgar värderingar och handlingsätt. Den enskilda människans egna anlag och förutsättningar faller inte utslaget utan tillhörigheten till kön.

Det förekommer en diskriminering, som främst drabbar kvinnan. Men den får också ogynnsamma verkningar för mannen.

Debatten om mannens och kvinnans likställighet i samhället handlar om vägar och metoder att vidga demokratin. I denna debatt har djupt konservativa och konserverande ståndpunkter och vanor angripits. Men några avgörande förändringar på det praktiskt-politiska planet har inte skett.

Den dolda arbetslösheten bland kvinnorna är alltjämt mycket stor. Servicefrågorna är inte lösta. De som i första hand behöver dessa tjänster hör ofta till de ekonomiskt minst bärkraftiga barnfamiljerna, främst familjer med en förälder. Samtidigt som samhällets service byggs ut, behöver barnfamiljerna ett ekonomiskt stöd som grundar sig på barnens behov. Samlevnad och familjebildning har delvis antagit nya former. Lagstiftningen måste anpassas till dessa ändrade förhållanden. Bl. a. måste huvudförsörjarprincipen ändras.

Allt större krav ställs på kvinnornas medverkan i produktionen. Landets totala produktion och genomsnittliga levnadsstandard skulle kunna höjas avsevärt, om det nuvarande mönstret för könsrollerna avskaffades.

Den konservativa inställningen har också medverkat till att kvinnornas engagemang i det politiska och kulturella livet är begränsat. Även inom arbetarrörelsens organisationer är kvinnorna underrepresenterade i ledningarna. Det är en uppenbar orättvisa och ett hot mot demokratin att hälften av Sveriges befolkning är i så ringa grad företrädd i styrelser och ledande organ.

Diskrimineringen av kvinnorna har djupa historiska och sociala rötter. Jämställdhet mellan kvinnor och män kan helt förverkligas endast i samband med en grundläggande förändring av samhällets organisation. I strävandena att skapa jämställdhet bör följande krav tillgodoses:

Lika rätt till utbildning och arbete för kvinnor som för män.

Betydande utbyggnad av barnstuguverksamheten, inrättande av kommunala barnpensionat, kollektivhus och servicecentraler.

Betydligt ökat ekonomiskt stöd till barnfamiljerna.

29. Förbättrad bostadsförsörjning

Hälsobostad till rimligt pris är en medborgerlig rättighet. Eftersom bostadsbristen är så stor, måste under överskådlig tid bostadsbyg-

gandet komma i förtur. Bostäderna får inte fortsätta att bli dyrare. Därför behövs genomgripande samhällsinsatser.

Samhället bör förvärva all mark, som behövs för bostadsbebyggelse och service. Kommunal förköpsrätt och lag att endast mark i samhällets ägo får stadsplanläggas. Mark upplåtes endast mot tomträtt. Bestämmelserna för expropriation av tomtmark förenklas och effektiviseras. Markpriset vid expropriation och kommunala förköp grundas på faktiska kostnader för markinnehavet.

En statlig bostadsbank svarar för den totala finansieringen av bostadsbyggandet. Låg och fast ränta sänker byggnads- och hyreskostnaderna.

Rationalisering och industrialisering av bostadsbyggandet påskyndas. Byggnadsforskning och samordning av olika byggsystem får ökat statligt stöd. Högindustriell serieproduktion ges förtur. Totalexploatering av nya områden främjas. Bättre årsspridning av bostadsbyggandet uppnås genom att samordning av lånegivning, byggnads- och igångsättningstillstånd med kommunernas flerårsplaner sker.

Samhälleligt planerad och finansierad bostadsproduktion utföres i allmännyttig och kooperativ regi. Allmänägda byggföretag med egna konsult- och projekteringsavdelningar utvecklas med stöd av stat och kommun, fackföreningar och bostadskooperation. Samhällelig bostadsmaterialproduktion utbygges.

Oskäligen hyror förhindras genom samhällelig hyreskontroll. Inkomstsvaga grupper, barofamiljer och pensionärer ges förstärkt bostadsstöd. Hyresgästerna tillförsäkras lagfäst besittningsskydd. Privatägda hyreshus överföres i samhällelig och bostadskooperativ ägo, vilket möjliggör en hyressättning utan vinstmotiv.

Obligatorisk bostadsförmedling och rätt till lägenhetsbyten fastställs i lag.

Nya boendeformer med kollektivhus, ungdomshotell och servicecentraler underlättas. Rörelsehindrade och äldre får sina behov av ändamålsenliga bostäder tillgodosedda. Forskningen om hem och bostad samt miljö- och servicefrågor utvidgas.

30. Rikare fritid

Arbetsdagen har blivit kortare och semestern längre tack vare arbetarrörelsens kamp. Men arbetstakten har blivit högt uppdriven, resorna till och från arbetet blivit långa och intensiteten i samhälls-

livet ständigt större. Därför behöver människorna kortare arbetsvecka och mer fritid, vilket möjliggöres av den ökade arbetsproduktiviteten.

Samhällets ansvar för att ge medborgarna möjligheter till rikare fritid bör komma till många praktiska uttryck:

Samhället skaffar sig äganderätt till mark som behövs för fritidsändamål.

Regionplaneringen måste innefatta fritidsreservat. Här tillgodoses såväl naturvårdssynpunkterna som det rörliga fritidslivets behov. Hit förlägges gemensamhetsanläggningar som friluftsgårdar, sportfiske-, jakt- och strövområden, bad- och campingplatser, småbåtshamnar samt fritidsbostäder.

Billiga semester- och rekreationsanläggningar drivs med aktivt stöd från stat, kommuner och folkrörelser. På liknande sätt svarar staten och kommunerna i samarbete med folkrörelserna för tillräckligt antal fritidsanläggningar: lokaler, idrottsplatser, idrotts- och simhallar.

Staten satsar mer på stödet åt idrotten, den fysiska fostran och folkhälsan.

Fritidslivet ges ökat stöd till samlingslokaler, ledare, kurser och lägerverksamhet. Större resurser måste samtidigt ställas till det öppna ungdomsarbetets förfogande.

31. Lika rätt till utbildning

Möjligheten för var och en att utbilda sig efter håg och anlag och enligt samhälleliga behov är en grundläggande demokratisk rättighet. Oberoende av ekonomiska och geografiska förhållanden skall lika möjligheter åt alla gälla hela utbildningsväsendet, från grundskolan till universitetsnivå. Snabba sociala, tekniska och vetenskapliga förändringar ställer ökade krav på vårt utbildningsväsen. Varje enskild medborgare måste få nya möjligheter till fortgående vidareutbildning. Rätten till utbildning måste kvarstå under varje period av livet.

Skolan måste utformas så att den inte blott motsvarar de nuvarande kraven på demokratisk fostran och utbildning utan även kan bli en aktiv kraft i den fortsatta samhällsutvecklingen. Möjlighet att besöka förskola från fyraårsåldern erbjudes i princip alla barn.

Den starkt ökande efterfrågan på utbildning utöver en nioårig

grundskola ställer som näraliggande perspektiv en elva- eller tolv-årig sammanhållen och obligatorisk skola med ökade möjligheter till vidareutbildning och vuxenutbildning.

All utbildning skall vara kostnadsfri och förenad med ett studie-socialt stöd av sådan omfattning, att den enskilde kan utnyttja utbildningsmöjligheterna. Redan efter grundskolan måste en form av studielön införas. Denna studielön, som avpassas efter olika utbildningsstadier, skall göra det möjligt för den enskilde att utbilda sig utan att behöva sätta sig i skuld.

För att genomföra utbildningsreformerna behövs större ekonomiska och personella resurser: utökad och effektivare lärarutbildning, systematisk pedagogisk forskning, väl utrustade skollokaler och utnyttjande av alla tillgängliga tekniska hjälpmedel. Ett statligt företag skapas för att rationellt tillgodose behoven av läromedel.

Skola och utbildningsverksamhet bör organiskt infogas i samhällslivet genom att byråkratiska skrankor och formella examenskrav brytes. Utbildningens demokratisering förutsätter en genomgripande förändring av skolans inre arbete, av de pedagogiska metoderna och arbetsmetodikerna samt medbestämmanderätt för eleverna. I grundskolan och all utbildningsverksamhet däröver skapas demokratiska former för elevrådets arbete och nämndverksamheten. Omdisponering av skollåret, införande av femdagarsvecka i skolan, skolarbetets huvudsakliga förläggning till skoltid, med fritid utan läxor, bör snarast genomföras.

Tanke-, tros- och religionsfrihet är självklara krav, vilket bland annat innebär att religionsundervisningen i dess nuvarande form försvinner.

Undervisningen måste underlätta för människorna att tillägna sig en fri, kritisk inställning och en demokratisk livssyn som bygger på idéerna om jämlikhet och solidaritet. Läroböckerna och andra läromedel skall motsvara denna målsättning.

För att klara vuxenutbildningsbehoven krävs rationell samordning av TV- och radioundervisning, kostnadsfri korrespondensundervisning, inrättande av ett statligt korrespondensinstitut, utnyttjande av de fria och frivilliga bildningsorganisationernas resurser. Studiesocialt stöd bör utgå på samma villkor för vuxenutbildningen som i andra studieformer.

Grundkostnaderna för hela utbildningsväsendet bör vara en statlig angelägenhet med bibehållet kommunalt inflytande över de lokala skolenheterna.

32. Aktiv samhällelig kulturpolitik

Det konstnärliga skapandet får inte begränsas av vare sig ekonomiska eller politiska hinder, av censur eller annat tvång. Demokrati förutsätter att olika riktningar och skolor — liksom enskilda konstskapare — kan och får verka fritt. Formerna för kulturens utveckling måste avgöras under en ständigt levande och öppna debatt.

Kulturlivet i vårt samhälle domineras på viktiga områden av kapitalistiska monopol. I dags- och veckopress, bokförlag, filmbolag, reklambyråer, grammofonbolag o.s.v. har de mäktiga medel att forma masskulturen och därmed medborgarnas synsätt och livsstil efter sina mönster och motiv. Kommersialismen innebär en massproduktion av kultursurrogat som översvämmar marknaden i kraft av stora kapitaltillgångar och utstuderade påverkningsmetoder. Genom passivisering och likriktning krymper den utrymme för aktiva och personliga insatser. Kulturen i konsertsalongerna, på teatern, museerna o.s.v. har en alltför smal bas och är till stor del beroende av en privilegierad minoritet. Samtidigt visar massmedia och den mängd stimulerande intryck och upplevelser som de också förmedlar vilka möjligheter som finns att på nya vägar föra ut kulturen i samhället.

Grundvalen för en mer utbredd estetisk mottaglighet, för djupare och mera sammansatta upplevelser, måste läggas redan i skolan genom en självverksamhet som bereder barnen glädje.

För att bekämpa kommersialiseringen skapar och stödjer samhället produktionscentra och förmedlingsorgan (filmbolag, bokförlag, grammofoninspelning, konstnärverkstäder, utställningslokaler, beställnings- och servicebyråer) med betryggande inflytande för kulturarbetarna.

De offentliga kulturinstitutionerna (bibliotek, teatrar, museer etc.) måste bli mera dynamiska, själva uppsöka och vinna en ny publik.

Radions och TV:s sociala betydelse motiverar att de blir helt samhällsägda, med en effektiv representation för kulturarbetarnas organisationer, folkbildningsorganisationerna och lekmännen i allmänhet.

De kommunala kultur- och fritidsnämnderna måste få ökade resurser och ett särskilt departement upprättas för en aktivare statlig kulturpolitik.

Lokaliserings- och miljöpolitiken berör kulturlivet i vidaste mening. Befolkningskoncentration till tätorter skapar problem som måste lösas genom en allsidig planering av miljöns utformning och anläggande av träffpunkter för kultur och nöje i samma takt som bostäder, kommunikationer, o.s.v. En del av byggnadskvoten bör ansås åt kollektivhus med allmänna fritidsrum. Självverksamheten förankras i kvarterets eller bygdens liv, i kommunala kulturanläggningar och fritidscentra, i lokala organisationer och inom folk-rörelserna, som behöver ökat stöd för denna verksamhet.

En sådan kollektiv och individuell aktivitet är ett viktigt led i den personlighetsutveckling som måste ingå i ett demokratiskt samhällsliv. Den skapar samtidigt en större öppenhet och en bättre grundval för de yrkesutövande konstnärernas verksamhet. Ur denna växelverkan kan nya impulser framkomma, som ger kulturlivet ett nytt och vitalt innehåll. De socialistiska idéerna måste övervinna den nuvarande borgerliga hegemonin och bana väg för en friare, verkligt humanistisk kultur som organiskt ingår i hela samhällslivet.

33. Livsviktig forskning

Forskningen är ett revolutionärt element i produktivkrafternas utveckling. Det systematiska kunskapssökandet har visat sig ge resultat på alla områden av vetenskap och teknik. Men att utgifterna för militär forskning i världen nu är större än för fredlig forskning och tjänstgör som en av den tekniska utvecklingens starkaste drivfjädrar är ett sjukdomstillstånd, betecknande för den nuvarande kapitalismen.

De allt svårare förorenings- och förgiftningsproblemen, den förstörelse av natur och miljö som beror på samhällets försummelse och monopolens cyniska likgiltighet för skyddsåtgärder åskådliggör vådorna av att tekniken lämnas i kapitalisternas händer. De visar samtidigt på livsviktiga forskningsområden som måste ges hög prioritet, tillsammans med den försummade forskningen om förändringen av människornas levnadsförhållanden och de eftersatta gruppernas problem.

Organisation och administration inom forskningen är i nuvarande läge icke rationella eller ägnade att garantera forskarnas trygghet och frihet. För att främja rekryteringen, stegra arbets-effektiviteten och stimulera idégivningen bör den nuvarande ålder-

domliga och auktoritära uppbyggnaden av forskningsväsendet ersättas med nya former.

Samhällets anslagstilldelning till forskningen samt fördelningen av dessa medel bör fastställas av statsmakterna i en riksplan. Forskningsråden bör koncentrera sig på mer principiella uppgifter. Anslagsfördelningen kan bli effektiv först när det finns en kärnstab av väl utbildade forskare på respektive områden, knutna till fasta institutioner. I de akademiska institutionerna måste lagarbetet åtföljas av en motsvarande inre demokratisering, av större administrativa tillgångar och ökad självstyrelse. Omorganisationen av forskningen bör också ta sikte på forskarens trygghetskrav. Ett större antal fasta tjänster bör skapas.

Sverige satsar mindre av nationalinkomsten på grundforskning, tillämpad forskning och utvecklingsarbete än de mest utvecklade industriländerna. Om en dynamisk forskningsmiljö skall kunna upprätthållas måste utgifterna för forskning per invånare i ett litet land vara större än för en stormakt. Ökade statliga insatser är nödvändiga inte endast beträffande grundforskningen utan även för tillämpad forskning och utvecklingsarbete. Resultatet av statligt utvecklingsarbete bör inte fritt få exploateras av privatägd industri.

Forskningen får icke isoleras från det övriga samhällslivet. Den måste organiseras så att den alltid står i intim kontakt med folket och med forskningen i andra länder.

34. Demokratisk samhällsplanering

Den kapitalistiska produktionen utvecklas mot större enheter och stigande kapitalinsatser per sysselsatt individ. Behovet av planmässighet och organisation gör sig därför starkt gällande också i det privata näringslivet. Kravet på ökade samhällsinsatser verkar i samma riktning. Investeringsplaner, karteller och styrd prissättning, liksom utvidgad samhällelig planering, är uttryck för dessa tendenser.

I det utvecklade industrisamhället ökar behovet av samhälleliga investeringar. När makten över produktionsapparat och kreditväsen samtidigt kvarligger i händerna på en mycket begränsad grupp privatpersoner blir samhällsplaneringen lätt till ett instrument, vars användning styrs av privatkapitalets intressen och som indirekt alltid blir beroende av privata investeringsbeslut.

Omfång, takt och lokalisering av de samhälleliga investeringarna avgörs av den privata sektorns aktivitet. Eftersom den sistnämnda inte är samordnad och dess totala omfång aldrig kan med säkerhet förutses, blir osäkerheten i den samhälleliga planeringen stor. Den kapitalistiska organisationen av ekonomin skapar ständiga motsättningar mellan fåtalets och allmänhetens intressen samt mellan skilda slag av ekonomiska och sociala behov. Dessa motsättningar kan påverkas genom ökat offentligt inflytande över ekonomin. De kan upphävas först genom att produktionskapital och kreditinstitutioner underkastas samhällets och löntagarnas bestämmanderätt i alla väsentligare huvuddrag.

De privata investeringarnas inriktning och geografiska lokalisering avgörs i princip av den förväntade lönsamheten. Då de stora samhälleliga investeringarna aldrig ingår i privatkapitalets kalkyler, tas ingen hänsyn till lönsamhetsgraden för hela folkhushållet. Investeringsschemat ges därvid en skev inriktning och de privata intressena kan ofta öka sina vinster enbart genom att övervältra kostnader på samhället. Samhällsinvesteringarna hindras att följa effektivitets- och lönsamhetsprinciper.

De traditionella formerna för prisbildning bidrar också till en felaktig investeringsfördelning, främst genom markspekulationen. I ett dynamiskt samhälle med ständiga utbyggnadsbehov leder privatmonopolism inom marksektorn till kroniska spekulationsfenomen, som stegrar och snedvrider kostnadsbördan. Utan en samlad lönsamhetsbedömning och samhälleliga ingrepp mot spekulationsgrundvalar blir ett rationellt utnyttjande av produktionsresurserna till förmån för de breda folklagren inte möjligt.

Bristande insyn i storfinansens investeringspolitik ger hela planeringen en kortsiktig, obestämd och slumpartad karaktär. Centrala, långsiktiga samhällsproblem, som inte har omedelbart intresse ur profitsynpunkt, skjutes därför ofta helt i bakgrunden. Av samma skäl kan de moderna landvinningarna inom ekonomi, datateknik och organisationsteori inte rätt utnyttjas. De privatkapitalistiska produktions- och beslutsformerna har blivit föråldrade i förhållande till de vetenskapliga metodernas utveckling. Denna bristande överensstämmelse kan endast hävas genom att hela makten över kapital och investeringspolitik samordnas under nya former av folklig och samhällelig organisation.

Tendenserna till maktkoncentration inom det ekonomiska livet

får sin motsvarighet i tendensen till expertvälde och till ökad maktställning för slutna toppgrupper i det politiska och kommunala livet. Detta underlättar profitintressenas möjligheter att påverka planeringen till sin fördel. I en demokratisk samhällsplanering måste därför toppolitikernas och den administrativa apparatens inflytande balanseras. Ökad offentlighet i planfrågor och planpolitisk diskussion bör garanteras. Förtroendemännens offentliga redovisningsskyldighet inför väljarna mellan valen bör göras till ett genomgripande inslag i den demokratiska beslutsprocessen. En genomförd demokratisering av arbetslivet kan bli en av utgångspunkterna härför.

Samhällsplaneringen ingriper på alla väsentliga punkter i den enskilda medborgarens levnadsomständigheter. En socialistisk målsättning måste därför vara, att demokratiseringen av det planpolitiska arbetet blir reell. Med utgångspunkt från vår nutida situation och rådande utvecklingstendenser kan detta inte uppnås utan en ekonomisk och politisk frigörelse från det borgerliga samhällets stelnade former och otidsenliga maktförhållanden.

35. Företagsdemokrati

Företagsledningarna har förbehållits små grupper, som företräder kapitalets makt. Företagen ägs och styrs av kapitalister samtidigt som produktionen får alltmer samhällelig karaktär. Detta innebär skarpa motsättningar.

Företagen blir allt mera beroende av allmän service ifråga om utbildning, forskning, hälsovård, byggande av bostäder, gator och vägar etc. Samhället svarar för större delen av de kapitalinsatser, som krävs för att ett företag skall kunna fungera. De anställdas arbetsinsatser är avgörande för företagets verksamhet. Kravet att samhället och de anställda skall ha ett avgörande inflytande på företagets politik har varit grundlinje i den femtioåriga debatten om företagsdemokrati inom svensk arbetarrörelse.

Den fackliga och politiska arbetarrörelsen har strävat efter att såväl genom avtal som genom lagstiftning vinna ett ökat inflytande för de anställda inom företagen. Vissa framsteg har gjorts genom arbetslagstiftning, företagsnärmandsavtal och ett ökat allmänt fackligt inflytande. Dessa framsteg har emellertid inte kunnat ändra de avgörande maktförhållandena inom företagen.

Fullständig företagsdemokrati förutsätter att alla som arbetar i ett företag har rätt att delta i val av företagsledning och i utformningen av företagets allmänna politik.

En första målsättning bör vara att de anställda genom företagsnämnderna och de fackliga organisationerna erövrar medbestämmande över driftsbudget, personalpolitik (rekrytering, utbildning, urval, befordran och omflyttningar), rationaliseringar och produktionsförändringar, företagshälsovård och arbetarskydd.

Företagsnämnden utvecklas till den samordnande institution, där företagets politik (investeringar, vinstens användning o.s.v.) blir föremål för information och diskussion innan beslut fattas.

En sådan ordning bör omedelbart genomföras i statliga, kommunala och kooperativa företag. De allmänägda företagen bör vara mönsterföretag för utveckling av företagsdemokratin.

Samtidigt med denna förändring av den praktiska och dagliga ledningen av företagen bör den formella bestämmanderätten över företagen ändras. Den nuvarande aktiebolagslagstiftningen revideras. I stället för bolagsstämman träder en företagsstämma sammansatt av representanter för de anställda och samhällsinstanserna (under en övergångsperiod eventuellt även för kvarstående privata kapitalägare).

En vidare målsättning är att organ valda av de anställda helt övertar företagsledningens funktioner.

Strävandena att genomföra företagsdemokrati måste gå parallellt med kampen för ekonomisk demokrati, samhällsägande av de stora företagen och folkstyre på samhällslivets alla områden.

36. En ny säkerhetspolitik

Internationell kapprustning har präglat tiden efter det andra världskriget. Enorma resurser — arbetskraft, kapital, teknik och forskning — används improduktivt i en värld där stora delar av befolkningen svälter. Militarismen frodas och militärernas makt förstärks. Riskerna för ett förintelsekrig ökar.

Sverige deltar i kapprustningen. De årliga miljardinvesteringarna i militärt material har tillfört rustningsindustrin väldiga vinster. Stora resurser har bundits i stället för att utnyttjas för en aktiv internationell biståndspolitik och sociala förbättringar i vårt

land. Som motivering har framförts en målsättning som har varit — och nu alltmer erkänns vara — orealistisk.

En ny, realistisk målsättning för Sveriges försvar måste framföras. Med denna som utgångspunkt kan militariseringen spärras och deltagandet i kapprustningen ersättas med nedrustning, i förening med en aktiv neutralitets- och fredspolitik.

Den svenska försvarsorganisationen bör bygga på allmän värnplikt med vidgat hänsynstagande till enskilda och grupper som ej önskar vapenutbildning. Dess uppgift bör vara att förbereda och möjliggöra en uthållig, omfattande och effektiv kamp mot en ockupationsmakt. Den gränsbevakning som det åligger ett neutralt land att upprätthålla kan ej ges den orealistiska uppgiften att slå tillbaka ett stormaktsangrepp, men den skall genomföra polisiär bevakning av luftrum, landgränser och territorialvatten. Förändring till en nivå vapentekniskt och kostnadsmässigt som motsvarar dessa uppgifter bör omedelbart inledas. Den nya målsättningen förutsätter en ny orientering av försvarstänkandet och en försvarsledning som såväl centralt som lokalt står under de folkvalda organens direkta kontroll. Total avrustning genomföres i anslutning till en internationell avrustning.

Det militära försvaret är dock endast en del av säkerhetspolitiken. Till denna hör också utrikespolitiska initiativ, internationella biståndsinsatser, mellanfolkligt samarbete samt ekonomiskt och psykologiskt försvar. I förgrunden står följande uppgifter:

Genom omorganiseringen uppnådda besparingar bör användas för ökat u-landsbistånd och sociala förbättringar för vårt folk. Den produktionskapacitet som blir disponibel när rustningsbeställningar bortfaller möjliggör betydande leveranser till eftersatta länder av maskiner för produktionsändamål, transportfordon, teknisk apparatur m.m.

Säkerhetspolitiken kombineras med en utrikespolitik som aktivt stödjer reella nedrustningsinitiativ på det internationella planet. Till de åtgärder som bör främjas hör överenskommelser om kärnvapenfria zoner, neutralitetsförbund, rustningsbegränsande åtaganden, upplösning av militärpakterna, avskaffande av militärbaser från andra länders territorier, bortdragande av trupper från andra länders territorier, provstoppsavtal, förbud mot kärnvapen och förstöring av kärnvapenlagren.

De möjligheter som Förenta Nationerna erbjuder måste utnyttjas. För att FN skall kunna fungera effektivare måste en ytterligare konsolidering komma till stånd främst i två avseenden: universalitet och efterlevnad av stadgan. Staterna måste förmås att basera sina mellanstatliga relationer på FN-stadgan.

Den svenska neutralitetspolitiken fullföljs med inriktning på att skapa ett nordiskt neutralitetsförbund. Ett nedrustat Norden i kombination med ett demilitariserat Tyskland samt ett i övrigt nedrustat och kärnvapenfritt Centraleuropa skulle innebära ett viktigt bidrag till internationell avspänning.

37. Internationell biståndspolitik

I de länder, där det råder svält och halvsvält, krävs stora sociala och ekonomiska omvälvningar för att en utveckling, som gynnar befolkningens stora massa, skall komma igång. Genomgripande jordreformer måste inledas och de nationella resurserna mobiliseras.

Den huvudsakliga hjälp som *utifrån* kan ges åt u-ländernas ansträngningar att upprätta en ekonomi med så stor tillväxtförmåga som möjligt ligger på den internationella handelspolitikens område. De nuvarande handelsrelationerna privilegierar de redan rika länderna. De måste ändras därhän att de gynnar de industriellt utvecklade länderna.

Vårt lands inflytande i olika internationella organ måste begagnas för att söka ändra de rika ländernas sätt att reglera sina affärer med u-länderna. Sverige måste föregå med gott exempel oavsett övriga rika länders handlingssätt.

De industriellt utvecklade länderna måste ge handelsfördelar åt u-länderna utan krav på ömsesidighet och utan att utsträcka samma fördelar till utvecklade länder; de måste acceptera att u-ländernas industrier under uppbyggnad skyddas så att dessa länder kan utvidga sin export; de måste acceptera att u-länderna ger varandra fördelar utan att ge industriländerna samma fördelar; de måste acceptera gemensamma marknader inom u-länderna med tullskydd utåt, men avstå från att själva använda samma system. GATT-reglerna måste revideras så att de gynnar u-länderna och inte som nu de rika länderna.

Kvantitativa importmål, avsedda att uppnås inom en viss tidsperiod, bör uppställas för i-ländernas köp av råvaror, halvfabrikat

och färdigvaror som framställs i u-länderna. För att garantera köpkraften hos exporten av råvaror från u-länderna bör internationella varuavtal upprättas. I-ländernas jordbruksprotektionism måste överges. Tullar och avgifter på såväl råvaror som halvfabrikat och färdigvaror från u-länderna avskaffas.

Den internationella valuta- och finansieringspolitiken måste ändras för att möta u-ländernas behov. Internationell finansiering i u-länder bör komma från allmänna medel och ha multilateral karaktär. Lämpliga FN-fonder bör upprättas genom internationell beskattning, bl.a. för att kompensera u-länder för förluster genom prisfall. Det finansiella biståndet till u-länderna måste ges med långa amorteringsperioder och låg ränta eller som gåva för att betalningen av skulder inte skall tynga landets ekonomi i uppbyggnadsskedet.

Under det att vårt land söker gå i spetsen för internationella överenskommelser för en omläggning av handels- och finanspolitiken bör det separat vidta följande åtgärder:

Avskaffa alla tullar och skatter som fortfarande drabbar vissa tropiska produkter. Uppställa bestämda mål för importen av råvaror och färdigvaror från u-länderna. Medge viss tullfrihet för u-ländernas industrivaror. Underlätta u-ländernas marknadsföring av sina varor i Sverige och stimulera hela handelsutbytet med u-länderna genom informationsverksamhet.

Privata svenska investeringar i u-länderna måste underkastas statlig kontroll.

Utöver dessa handels- och finanspolitiska åtgärder bör den direkta biståndsverksamheten utbyggas och effektiviseras. U-landsbiståndet höjes till 1 procent av bruttonationalprodukten senast vid 1960-talets slut för att successivt stegas under 1970-talet. Det finansiella biståndet kanaliseras huvudsakligen via internationella organ. Det tekniska biståndet koncentreras till insatser av produktionsfrämjande karaktär, såsom uppbyggande och överlämnande av industrier som är avpassade efter landets utvecklingsmönster. Biståndet bör inriktas på länder med regimer som kan nyttiggöra detsamma.

Inom vårt land bör ökad information ges om u-länderna och deras problem. Inte minst måste skolans undervisning ge fyllig kunskap om världen och dess folk, deras historia och kultur. Stöd

och stimulans bör ges åt forskning inriktad på u-ländernas problem och på områden där forskningsresultaten kan komma särskilt u-länderna till nytta.

38. Friare utrikeshandel

Den värld vi lever i blir allt mer *en* värld. Produktivkrafternas utveckling bryter ned ekonomiska gränser, tullmurar och andra marknadsskrankor. Internationell arbetsfördelning präglar i allt högre grad produktion, samfärdsel och distribution. Folken blir allt mer beroende av varandras varor och tjänster. Genom arbetskraftsrörlighet, turism och utbyte inom forskning, kulturliv och utbildning kommer de oavbrutet varandra närmare. Därför måste man kategoriskt motsätta sig sådana hinder för friare varuutbyte som monopolkapitalet i USA och Västeuropa reser genom blockbildningar av typ EEC i syfte att bevara och stärka sin makt, sina privilegier och profiter på andra folks bekostnad.

EEC:s målsättning är en politisk union. Medlemskap i EEC är därför oförenligt med vårt lands neutralitet.

EEC är dessutom ett handelspolitiskt block med tullmur utåt som skadar och försvårar de fattiga ländernas ekonomiska utveckling. Medlemskap i EEC är därför oförenligt med en uppriktig vilja att bistå dessa länder.

Även en vidare integrerad västeuropeisk marknad (EEC+EFTA) med nuvarande ekonomisk-politiska maktstruktur och med gemensam tullmur utåt skulle försvåra de fattiga ländernas ekonomiska uppbyggnadsarbete.

Den västeuropeiska integrationen är inte en inkörspport till internationellt samarbete och arbetsfördelning. Den är en återvändsgränd vars beträdande kan hämma lösningen av de europeiska säkerhetspolitiska problemen, binda den fackliga rörelsen genom storföretagens ökade möjligheter att manipulera med arbetskraft och kapital i olika länder samt underminera demokratin genom att ytterligare avlägsna delar av beslutsmakten från de folkvalda instanserna.

Denna integration, som på samma gång möjliggör och förutsätter en tilltagande kapitalkoncentration och utveckling av monopolens makt, fortgår oberoende av att "stormarknadens" institutioner ännu inte har fått sin slutliga form. Sverige är redan nu

indraget i denna process. För att lindra dess skadeverkningar och bevara möjligheten att dra landet ur de kapitalistiska staternas nykolonialistiska politik måste uppgivande av suveräniteten till övernationella myndigheter avvisas och andra handelspolitiska alternativ prövas.

Sådana alternativ måste bygga på principen om handel mellan suveräna stater världen över, reglerad genom internationella överenskommelser vilka tar berättigad hänsyn till de fattiga ländernas utvecklingsbehov.

Ett neutralt lands utrikeshandel bör inte vara så ensidigt inriktad på västmakterna som Sveriges handel för närvarande är. Handeln med de socialistiska länderna är blygsam och bör ökas. Den socialistiska världsmarknaden kan bli av stor betydelse för näringslivets utveckling.

39. Nordiskt samarbete

Det nordiska samarbetet får allt större betydelse för folken i Norden. Rörelsefrihet över gränserna, gemensam arbetsmarknad, likartade sociala rättigheter är faktorer som fört våra folk närmare varandra.

Angelägna uppgifter i det fortsatta nordiska samarbetet är:

Upprättandet av en nordisk marknad med fri rörlighet för såväl industri- som jordbruksvaror och med en gemensam utrikeshandelspolitik, baserad på avtal med en eventuell västeuropeisk stormarknad och strävan till ökad handel med u-länderna och de socialistiska länderna;

Samordnade statliga investeringar t. ex. för att främja ekonomisk och industriell utveckling på Nordkalotten;

Internordiskt motorvägsnät i kombination med trafikleder Sverige—Danmark och Sverige—Finland för gynnsammare transportekonomi och vidgad turism;

Gemensam svensk—dansk planering av Öresundsområdet;

Samordning, effektivisering och breddning av våra länders bistånd till u-länderna.

Ett avgörande hinder för allsidig utveckling av det nordiska samarbetet är Norges och Danmarks medlemskap i Nato. Ansträngningar måste utvecklas för att Norden som helhet inom över-skådlig tid blir en alliansfri region i Europa, kärnvapenfri och utan militära åtaganden gentemot stormaktsblocken.